

Beantwoording schriftelijke vragen naar aanleiding van de informatieve bijeenkomst Ontwikkeldkader Prinsentuin op 10 april 2025.

Naar aanleiding van de informatieve bijeenkomst over het ontwikkelkader Prinsentuin op 10 april 2025 zijn een aantal schriftelijke vragen gesteld waar de ambtelijke dienst op terug zou komen. Onderstaand zijn deze vragen beantwoord.

VVD

- 1. Graag zouden we de beide volledige zienswijzes willen ontvangen.**
De zienswijzen zijn aan het einde van dit document opgenomen. Daarnaast is bij zienswijze 2 een bijbehorende bijlage als losse bijlage toegevoegd.
- 2. Hoeveel kosten zijn er gemaakt om te komen tot dit ontwikkelkader, waaronder de kosten voor Noordpijl.**
De kosten om te komen tot dit ontwikkelkader bedragen € 210.000. Hiervoor is onder andere een startnotitie opgesteld, een participatieproces doorlopen, een ontwikkelkader opgesteld (kosten Noordpeil bedroegen € 30.000) en een terinzagelegging van het ontwikkelkader ingezet.
- 3. Hoeveel meldingen van overlast zijn er gedaan in 2023 en 2024. Uitgesplitst en type. En hierbij ook inzicht welke melding door de prinsentuinbewoners zijn gedaan.**
De beantwoording van deze vraag volgt dinsdag 15 april.
- 4. Kan inzicht worden gegeven welke wensen de Raad heeft aangeleverd in het participatietraject en op welke wijze deze zijn meegenomen in het ontwikkelkader.**
Het proces betrof een participatief proces beginnend met een themasessie met uw raad op 23 november 2022. Uw raad heeft aan de voorkant meegedacht en wensen en aandachtspunten aangegeven. Wensen en aandachtspunten die vanuit uw raad zijn aangegeven zijn onder andere:
Groen
 - Meer bloemen (zoals bij het HCL) maar wel passend binnen het tuinontwerp
 - Prinsentuin in de omgeving verbinden (groen)
 - Evenementen vragen ruimte
 - Behoeftte aan speelruimte en speelvoorzieningen
 - Het verschillende gebruik van het park vraagt aandacht (wonen, werken, dagrecreatie, haven, evenementen, etc)
 - Is het park vaker te gebruiken voor beeldende kunstmanifestaties (zoals beeldenroutes)?
 - Vijver Koperen Tuin zit vol kroos. Kan dat ook anders?*Haven*
 - Zichtbare plek voor havenmeester (mogelijk op het water)
 - Zichtbaarheid voorzieningen (openbaar toilet)
 - Mogelijkheid Pier Pandermuseum als havenkantoor?
 - Kan de gemeente een woning kopen en dit als havenkantoor gebruiken?
 - Upgrade faciliteiten van de haven (toiletten / douche)
 - Gastheer / gastvrouw (ivm informatie)
 - Watersportactiviteiten
 - Zichtbaarheid afvalwegbrengstations
 - Brugwachtershuisjes ombouwen naar toiletten
 - Benadruk en communiceer de groene haven (= uniek)
 - Contact met andere groene havens zoeken

(Dag)recreatie

- *Zichtbaarheid aanbod Leeuwarden*
- *Historie Prinsentuin benadrukken*
- *Overlast jongeren / geluid*
- *Behoeftte aan speelruimte en speelvoorzieningen*
- *Trappetje voor zwemmers*
- *Openbare toiletten*
- *BBQ-plekken*
- *Afval in het park verminderen*
- *Meer evenementen*
- *Podcast over het park*
- *Bij een verbouwing de historie benadrukken*

Bovengenoemde wensen en aandachtspunten zijn meegenomen in het brede participatieproces.

Vanaf 2022 zijn er een aantal bijeenkomsten geweest met buurtbewoners. In het voorjaar van 2023 is het brede participatieproces in gang gezet, startend met interviews met belangenverenigingen en belanghebbende organisaties. Tegelijkertijd is een digitale vragenlijst geopend en via meerdere kanalen verspreid. Deze vragenlijst was ook in de zomerperiode 2023 beschikbaar, zodat ook toeristen de gelegenheid kregen om deel te nemen aan de vragenlijst.

De vragenlijst is door 700 belangstellenden ingevuld en 70 belangstellenden en belanghebbenden hebben aangegeven mee te willen denken in de Werkgroep Prinsentuin. Na selectie is in september 2023 een zeer diverse Werkgroep Prinsentuin (30 inwoners aangevuld met beleidsadviseurs gemeente Leeuwarden) onder begeleiding van Noordpeil, bureau voor landschap en erfgoed, gestart met een kwaliteiten- en kansenkaart voor de Prinsentuin. Hiermee zijn 3 'besloten' sessies gedaan.

Eind 2023 was de 4^e en openbare sessie. Ook uw raad was hiervoor uitgenodigd en grotendeels aanwezig. Tijdens de vierde sessie is het conceptplan in de hal van het gemeentehuis gepresenteerd en was iedereen welkom om het te bekijken, bespreken en opmerkingen te maken. Ook was er die avond twee keer een toelichting door Noordpeil.

Vanaf begin 2024 heeft Noordpeil samen met de gemeente de kwaliteiten- en kansenkaart vertaald in het ontwikkelkader Prinsentuin.

5. Wat zijn de geraamde kosten voor de nieuwe voorziening van de Havenmeester en nieuwe douche en toiletvoorzieningen.

De geraamde kosten worden in het nog te realiseren 'uitvoeringsplan voorzieningen Prinsentuin' inzichtelijk gemaakt. In de startnotitie van 2022 is het te doorlopen proces beschreven.

- *Fase 1 - Startnotitie*

Bevat het proces om te komen tot een vastgesteld ontwikkelkader, ontwerp en realisatie.

- *Fase 2 - Ontwikkelkader Prinsentuin*

Bevat een breed participatieproces wat leidt tot het ontwikkelkader Prinsentuin

- *Fase 3 - Ontwerp en realisatie (uitvoeringsplan voorzieningen Prinsentuin)*

Het ontwikkelkader wordt vertaald naar ontwerpen met bijbehorende ramingen en ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.

6. Er wordt aangegeven dat er behoefte is aan een evenementenraad. Komt deze er? En hoe komt deze tot stand?

Vanuit de werkgroep Prinsentuin is aangegeven dat er behoefte is om te werken met een evenementraad voor het betrekken van belanghebbenden en het verbeteren van de communicatie m.b.t. evenementenbeleid. Als mogelijke oplossingsrichting is aangedragen

om belanghebbenden te betrekken door bijvoorbeeld een omgevingsoverleg of een evenementenraad of een ander soort overleg. Wat hierin de beste vorm is, zal in de toekomst nader onderzocht moeten worden. Het is dus niet zeker of deze raad er komt of dat het nog een andere vorm krijgt.

Dit vraagstuk zal verder worden opgepakt bij de toekomstige herziening van het evenementenbeleid.

7. Wat is de verwachte raming van het totale ontwikkelkader als we aan alles uitvoering geven.

Er wordt telkens vaker gewerkt aan ontwikkelkaders en ontwikkelprogramma's. Een ontwikkelkader is geen uitgekristalliseerd toekomstbeeld. Het kader geeft richting als het gaat om de gewenste programmatische en ruimtelijke ontwikkeling, maar biedt ook ruimte voor flexibiliteit. Het is daarmee geen stedenbouwkundig plan of uitvoeringsplan met kostenraming.

De geraamde kosten worden in het nog te realiseren 'uitvoeringsplan voorzieningen Prinsentuin' inzichtelijk gemaakt. In de startnotitie van 2022 is het te doorlopen proces beschreven.

- Fase 1 - Startnotitie
Bevat het proces om te komen tot een vastgesteld ontwikkelkader, ontwerp en realisatie.
- Fase 2 - Ontwikkelkader Prinsentuin
Bevat een breed participatieproces wat leidt tot het ontwikkelkader Prinsentuin
- Fase 3 - Ontwerp en realisatie (uitvoeringsplan voorzieningen Prinsentuin)
Het ontwikkelkader wordt vertaald naar ontwerpen met bijbehorende ramingen en ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.

8. Geven we aan alles uitvoering, zo nee hoe komt de prioritering tot stand?

Er wordt telkens vaker gewerkt aan ontwikkelkaders en ontwikkelprogramma's. Een ontwikkelkader is geen uitgekristalliseerd toekomstbeeld. Het kader geeft richting als het gaat om de gewenste programmatische en ruimtelijke ontwikkeling, maar biedt ook ruimte voor flexibiliteit. Het is daarmee geen stedenbouwkundig plan of uitvoeringsplan met kostenraming.

Een aantal concrete verbetermaatregelen uit het ontwikkelkader Prinsentuin heeft specifiek betrekking op het gebruik en de inrichting van het historische deel van de Prinsentuin en in mindere mate een relatie met andere beleidsambities of actuele gemeentelijke ontwikkelingen. Daarom worden deze verbetermaatregelen de komende periode in een uitvoeringsplan inzichtelijk gemaakt. Het gaat hierbij om:

- Ontwerp havenvoorzieningen (havenkantoor, toilet-, douche-, en wasgelegenheid passanten, openbare toiletvoorziening, etc.);
- Ontwerp evenementenaansluitingen; vanuit praktisch oogpunt wordt dit gecombineerd met de havenvoorzieningen;
- Ontwerputgangspunten roodbaard-karakter in de Prinsentuin verbeteren gecombineerd met het vergroten van de biodiversiteit;
- Een kostenraming van bovenstaande onderdelen te maken.

De uitwerking hiervan volgt in het 'uitvoeringsplan voorzieningen Prinsentuin'. Mocht uit de raming en dekking blijken dat een prioritering wenselijk dan wel noodzakelijk is dan wordt dit in het uitvoeringsplan opgenomen.

Naar verwachting is het concept Uitvoeringsplan eind 2025 gereed en kan dat betrokken worden bij het informatiepakket ten behoeve van de collegeonderhandelingen.

9. Op de Noordersingel worden minder parkeerplaatsen voorgesteld. Is dit besproken met de directe bewoners? En is dit ook uit het participatietraject naar voren gekomen?

Het ontwikkelkader is geen uitgekristalliseerd toekomstbeeld. Het kader geeft richting als het gaat om de gewenste programmatische en ruimtelijke ontwikkeling, maar biedt ook ruimte voor flexibiliteit. Het is geen stedenbouwkundig plan of uitvoeringsplan met kostenraming.

Wat in het ontwikkelkader staat zijn kansen die vanuit het participatietraject naar voren zijn gekomen en is input die mee wordt genomen bij het ontwerp. Het betekent niet meteen dat er ook minder parkeerplaatsen komen. Dat volgt uit het ontwerp. Het is daarom ook nog niet verder met de bewoners besproken.

10. Er wordt gesproken over een mogelijke plus van vijf kleinschalige evenementen, ten opzichte van de huidige 20.

- **Wat is er nog voor nodig om deze extra 5 mogelijk te maken of worden deze toegestaan, wanneer we instemmen met dit ontwikkelkader.**

Het aantal evenementen is vastgesteld middels de beheersverordening. Een beheersverordening is een onherroepelijk bestemmingsplan en door de invoering van de Omgevingswet zijn deze onherroepelijke bestemmingsplannen automatisch in het tijdelijke deel van het omgevingsplan gekomen. Gemeenten krijgen tot 2031 de tijd om het tijdelijke deel van het omgevingsplan en andere regels over de fysieke leefomgeving om te zetten naar een nieuw omgevingsplan. In onze planning komt de Leeuwarder binnenstad als één van de laatste gebieden aan de beurt voor omzetting naar een nieuw omgevingsplan. Bij het opstellen van dit nieuwe omgevingsplan kunnen de mogelijk extra kleinschalige evenementen pas opgenomen worden. Deze kunnen nu dus niet extra worden opgenomen bij het vaststellen van dit ontwikkelkader maar pas bij het vaststellen van dit nieuwe omgevingsplan.

- **En waar is deze 5 op gebaseerd. Kunnen dat er ook 10 worden?**

Vanuit de werkgroep is er aangegeven dat er behoefte is aan uitbreiding van het aantal evenementen met een aantal kleinschalige evenementen. Als mogelijke oplossingsrichting is aangedragen om mogelijkheid te bieden aan vijf extra kleinschalige evenementen. In de toekomst zal hier nog een keuze in gemaakt moeten worden, het aantal zou kunnen afwijken van het genoemde aantal van vijf. Echter gezien de ervaring met het aantal evenementen wat nu is toegestaan en het aantal kleinschalige evenementen waar nu geen “plek” voor is, lijkt vijf wel een reëel aantal.

Bij het herzien van het evenementenbeleid en het maken van het nieuwe omgevingsplan zal dit vraagstuk opgepakt worden. Deze aanpassing kan niet eerder doorgevoerd worden als het omgevingsplan vastgesteld is, de verwachting is dat dit gaat plaatsvinden in 2030.

Ingediende zienswijzen

Zienswijze 1

Geachte college

Graag wil ik een zienswijze indienen op het ontwerp ontwikkel kader Prinsentuin. Als omwonende ervaar ik de mogelijkheid, dat mijn kinderen en de jeugd in het algemeen in de noordelijke stad gracht kunnen zwemmen als enorm waardevol. Tuurlijk is dat prettiger in het voorseizoen, wanneer de gracht niet vol ligt en op tijden, dat de bruggen veelal dicht zijn... maar het kanen het is heel fijn om zo dicht bij huis te kunnen zwemmen.

Ook in het ontwikkel kader wordt de vraag naar het verder verbeteren van de zwem mogelijkheden als een van de belangrijker punten genoemd. Deze vraag, als onderdeel van het ontwikkelkader wordt echter nu kort door de bocht afgeserveerd met de mededeling, dat zwemmen op basis van wet en regelgeving niet is toegestaan. Aan het punt wordt dan ook verder amper aandacht besteed. Ten onrechte.

De wet en regelgeving waarin gerefereerd wordt is ongetwijfeld art 8.08 van het BRP. Dit artikel is echter veel genuanceerder dan de tekst in het ontwikkelkader doet vermoeden en biedt ook de mogelijkheid voor een ontheffing. Daarnaast kan afgevraagd worden of het brp wel van toepassing moet zijn, op het gebruik zoals dat in de noorder stads gracht is ontstaan.

Nu een verbod niet zo zwart-wit is als gesuggereerd en de noordelijke stads gracht door veel verschillende groepen al wordt gebruikt om in te zwemmen... en met een veranderend klimaat de mogelijkheid om in nabijgelegen water verkoeling te vinden alleen maar belangrijker wordt lijkt het me dat in het ontwikkelkader wel op een open manier aandacht aan het zwemmen kan worden besteed.. en dan met name hoe met beperkte extra faciliteiten (trappetje hier en daar) en desnoods wat extra afspraken de mogelijkheden om te zwemmen kunnen worden verbeterd. Dit voorkomt ook het beeld, dat bootjesgasten (hoe welkom ook) voor de eigen bewoners gaan .

Graag dus.. op een open manier en uitgebreider opnieuw naar de zwemfunctie van de noorder stads gracht kijken en in het definitieve kader opnemen. Recht en regelgeving hoeft daar echt niet beperkend in te zijn. Er is ruimte als gemeente om hier zelf invulling aan te geven (of een evt ander bevoegd gezag hierover te benaderen)

Met vriendelijk groet,

Zienswijze 2

Geachte heer Mulder, beste Sebastiaan,

Hartelijk dank voor de vriendelijke ontvangst bij u op kantoor en het uitermate prettig overleg.

Wij hebben de Visie 'Ontwikkeld kader Prinsentuin Leeuwarden' zoals tijdens ons overleg gezegd aandachtig bestudeert. Hoewel het een duidelijk en omvattend stuk is geworden ontbreekt er naar ons inziens toch essentiële informatie.

Ten eerste wordt in het kader van de historische context van het Rijksmonument 'Prinsentuin' nauwelijks inhoudelijk ingegaan op het bestaan van een voormalige voorziening, vermoedelijk een 'Orangerie' c.q. (Wijn-) 'Sociëteit' waarvan de historische restanten c.q. funderingen nog steeds zichtbaar zijn.

Ten tweede worden de gebouwen Havenkantoor en Westerplantage louter met naam genoemd zonder de achtergronden, het ontstaan-process incl. locatie-keuzes, het ontwerp en de kwaliteit ervan zelf nader te belichten.

En ten derde wordt de periode 2016-2018 niet benoemd, een periode waarin er in opdracht van de Gemeente Leeuwarden serieuze pogingen werden gedaan om de gebouwen te renoveren en te behouden.

In dat licht werd dan ook niet onder de aandacht gebracht welke betekenis de gebouwen sinds 2003 tot heden hebben.

Het bovenstaande is voor ons als bedenker en ontwerper van beide gebouwen aanleiding om een korte Notitie te gaan schrijven met de verwachting dat deze kan worden toegevoegd om zodoende 'het beeld' compleet te maken.

1

Historische Context :

In de Prinsentuin stond vroeger nagenoeg in de as van het gebouw 'De Koperen Tuin' een voorziening, een gebouw een 'Orangerie of Sociëteit' annex Wijnkelder als onderdeel van het 'Stadhouderlijke Lusthof'.

Vermoedelijk een soort proeflokaal of wijnhuis waardoor wellicht de eerste vorm van uitzinnig vrolijk of buitensporige gedrag.

Het bestaan van een dergelijke voorziening vormde van begin af aan de meest belangrijke inspiratiebron voor verdere gedachtevorming en het schetsontwerp. De bijgaande foto laat de opgraving van de gemetselde restanten zien.

2

Locatiekeuze & Ontwerputgangspunten :

In afstemming met Dhr. Leo van der Laan en Dhr Wieger van der Schaaf werd voor het Havenkantoor de locatie 'Voormalige Orangerie / Sociëteit' toegekend als locatie voor het Havengebouw. Het eerste Schetsontwerp van ons bureau had als Hoofddoel de monumentale en massief gemetselde restanten zichtbaar te houden, te conserveren en als onderdeel van het ontwerp een bijzondere status te verlenen. Derhalve bevonden zich in het schetsontwerp de sanitaire voorzieningen op de Begane Grond en het kantoor van de havenmeester op de eerste verdieping. Hiermee had hij

nagenoeg perfecte overzicht over de hele Prinsentuin en was tegelijkertijd voor aankomende bezoekers direct zichtbaar.

De restanten waren door haar inpandige positie integraal onderdeel van de totale compositie en hiermee maximaal beschermd. [Zie ook Maquette-foto & PDF Zuidgevel]

Dhr. Piet Braam zorgde met zijn visie voor opschoning van de vegetatie mede om zichtlijnen en veiligheid te bevorderen. Het schetsplan ging echter, waarschijnlijk om financiële redenen niet door.

Vervolgens is besloten de gemetselde Restanten van de Orangerie / Sociëteit te gaan renoveren middels reparatie & herstel van voegwerk e.d. en vervolgens als kader oftewel als 'omarming' van het nieuwe gebouw met louter 1 bouwlaag te gaan gebruiken.

'Paviljoen in het Groen' :

Daarnaast werd de wens geuit om het gebouw onopvallend, zo 'onzichtbaar mogelijk' d.w.z. groen en transparant mogelijk te ontwerpen, vooral om het monumentale karakter van de Prinsentuin niet te verstoren.

Dit heeft geleid tot een glazen paviljoen met een rondom groene beglazing welke alleen t.p.v. de privacy-gevoelige ruimtes niet doorzichtig is. Het gebouw zou niet verwarmd worden en louter met een vorst-beveiliging worden voorzien.

Onze eigen ambitie echter heeft er voor gezorgd dat in het kader van Duurzaam Bouwen toch enig warmte-weerstand is gerealiseerd en het gebouw als Circulair Gebouw demonteerbaar is uitgevoerd. Behalve de betonnen bodemplaat is het gebouw grotendeels te demonteren en her te gebruiken.

'Stadsmarkering' :

Aan de Westerplantage zou het nieuwe Sanitairgebouw als 'Eyeatcher' aankomende boot-toeristen de gelegenheid bieden om voor een sanitaire stop direct gebruik te kunnen maken van de aanmeer-mogelijkheid naast de Schouwburg. De functies in dit plan, een ontwerp in de styliseerde vorm van een ponton of boot, zijn vanwege het enorme hoogteverschil waterpeil t.o.v. straatniveau op haar verticale as georganiseerd. Op het waterniveau is een directe toegang tot het gebouw gecreëerd en een tweede toegang vanuit de straat via een technisch vormgegeven brugje wat zijn beëindiging in een 'stadsbalkon' aan de waterzijde vind.

De verwantschap met het Havenkantoor is onder gebruikmaking van het zelfde glasachtige materiaal gewaarborgd. Ook dit gebouw is op hoofdlijnen demontabel was het niet dat de verdiepingsvloer vanwege constructieve redenen in beton is uitgevoerd.

Zodoende zijn er 2 strategische locaties als 'markeringen c.q. toegangen' tot de (haven-) ligplaatsen gekozen waarvan de ene meest zuid-westelijk en de andere meest oostelijk gelegen.

3

2016 - 2018 :

Lange tijd functioneerden de gebouwen naar behoren. Echter vond in de loop van de jaren helaas steeds minder onderhoud aan de gebouwen plaats.

In opdracht van de Gemeente Leeuwarden en onder leiding van Dhr. Sicco van der Wal is er in 2016 / 2017 een Renovatieplan opgesteld. Dit plan was voorgesproken met de politiek, met diverse interne instanties, was OVA indiening-gereed, uitgewerkt voor aanbesteding en voorzien van een onafhankelijke kostenbegroting. Kortom, de renovatie had destijds kunnen worden doorgezet.

Om voor ons niet bekende redenen vond de renovatie echter niet plaats.

Om bovenstaande toelichting ook met beeld materiaal te kunnen voorzien hebben wij bijgaande PDF samengesteld.

Onze gebouwde bijdrages hebben met hun betekenis voor de Stad Leeuwarden o.a. geleid tot diverse publicaties in literatuur en vakliteratuur [ARK, S&A, HC Leeuwarden e.a..]

Ook werd ondergetekende mede hierdoor destijds voorgedragen als permanent lid van de Welstandcommissie 'Hus & Hiem' waar hij onder leiding van de heren Ab Timmermans en Ruud Visser vele jaren met groot plezier mocht bijdragen aan de gebouwde kwaliteit en leefbaarheid van Leeuwarden.

'Duurzaamheid' :

De meest effectieve manieren om Duurzaamheid, Milieubesparing en Klimaatadaptie te bevorderen zijn onder andere 'Niet slopen' maar 'Behoud door Hergebruik', 'Flexibiliteit' en 'Circulair Bouwen'.

Het huidige Havengebouw voldoet grotendeels aan deze criteria en kan middels haar flexibel plattegrond uiteenlopende functies herbergen. Het is zelfs denkbaar om het gebouw te gaan demonteren en dus te verplaatsen.

Samenvattend zouden wij graag willen dat deze informatie / Notitie wordt toegevoegd aan de bestaande Ontwikkelingsvisie en in de aanstaande besluitvorming mee gaat worden gewogen.

Als auteur van beide gebouwen willen wij graag meedenken over alle mogelijke opties, waaronder 'Behoud & Hergebruik' de voorkeur geniet om zodoende een positieve bijdrage te kunnen leveren aan de bijzondere uitdagingen binnen de Gemeente Leeuwarden.

Natuurlijk zijn wij graag bereid om een en ander nader toe te lichten. Alvast dank voor uw begrip.

Met vriendelijke groeten,